

LIETUVOS RESPUBLIKOS
BANKŲ ĮSTATYMO NR. IX-2085 PAPILDYMO DEŠIMTUOJU¹ SKIRSNIU, 79, 81
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR 80 STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS
ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos bankų sektorius istoriškai pasižymi didele koncentracija. Pastaraisiais metais stebimas tolesnis bankų koncentracijos didėjimas: Lietuvos banko 2019 m. II ketvirčio duomenimis, dviejų pagal turtą didžiausių bankų turto dalis per metus padidėjo nuo 56,8 procento iki 61,1 procento. Jungiantis didiesiems bankams ir iš rinkos traukiantis kai kuriems bankų sektoriaus dalyviams, didžiųjų rinkos dalyvių skaičius sumažėjo, o koncentracija išaugo. Lietuvos bankų sektorius šiuo metu yra trečias labiausiai koncentruotas Europos Sąjungoje po Estijos ir Graikijos. Be to, padidėjus koncentracijai, būsto paskolų palūkanų normos, 2015 m. buvusios tarp mažiausių euro zonoje, per ketverius metus padidėjo beveik pusantro karto ir šiuo metu yra gerokai didesnės už vyraujančias euro zonoje (panašios tendencijos pastebimos ir paskolų ne finansų įmonėms sektoriuje). Didelė koncentracija tam tikroje rinkoje turi tiesioginį poveikį sisteminei rizikai, kuri kartu su kitais pasireiškusiais makrorizikos veiksniais, jiems pasireiškus, gali turėti neigiamų padarinių finansiniam stabilumui.

Lietuvos Respublikos bankų įstatymo Nr. IX-2085 papildymo dešimtuoju¹ skirsniu, 79, 81 straipsnių pakeitimo ir 80 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektu (toliau – Įstatymo projektas) siekiama prisidėti prie finansinio stabilumo stiprinimo sudarant prielaidas Lietuvos bankui laiku identifikuoti sisteminę riziką, įvertinti jos pokyčius rinkoje ir prireikus imtis reikiamų šios rizikos valdymo priemonių.

Bankų koncentracija gali didėti dėl vykdomo banko reorganizavimo jungimo būdu, kaip tai numato Lietuvos Respublikos bankų įstatymas, arba Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 5 dalies 2 punkte nurodytais būdais, pavyzdžiui, įgyjant kontrolę ar perleidžiant turtą. Bankų įstatymo 80 straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatų tikslas, kad priežiūros institucija valdytų bankų sektoriaus sisteminę riziką, iš esmės nėra pasiekiamas, nes minėtų nuostatų taikymo galima išvengti pasirenkant kitus koncentracijos būdus, kas reiškia, kad tokių sandorių sisteminei rizikai nėra įvertinama ir sudaroma finansų rinkos stabilumo mažinimo galimybė. Dėl to Bankų įstatymo 80 straipsnis turėtų būti pripažintas netekusiu galios, o Bankų įstatymas papildytas 77¹ straipsniu numatant, kad priežiūros institucija galėtų įvertinti sisteminės rizikos pokytį finansų sektoriuje visais atvejais, kai bankas bus reorganizuojamas jungimo būdu, vyks reikšmingos banko turto dalies įsigijimas (banko turto dalis bankų sistemoje padidės daugiau negu 1 procentiniu punktu) arba kito banko kvalifikuotosios įstatinio kapitalo ir (arba) balsavimo teisių dalies įsigijimas.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Finansų ministerijos Finansų rinkų politikos departamento (direktorė – Vilma Mačerauskienė, tel. (8 5) 2390 174) Kredito ir mokėjimų rinkų skyriaus (vedėja – Akvilė Kalantaitė, tel. (8 5) 239 0223) vyr. specialistė Joana Daukševič, tel. (8 5) 239 0171, ir Lietuvos banko Finansinio stabilumo departamento (direktorius – Jokūbas Markevičius, tel. (8 5) 268 0436) Makroprudencinės politikos skyriaus (viršininkė – Nijolė Valinskytė, tel. (8 5) 268 0135) vyriausiasis ekonomistas Algirdas Prapiestis, tel. (8 5) 268 0094.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu pagal galiojančią teisinę reguliavimą apie numatomą banko reorganizavimą jungimo būdu privaloma informuoti priežiūros instituciją ir gauti jos sutikimą reorganizuoti banką Bankų įstatymo ir priežiūros institucijos teisės aktų nustatyta tvarka. Sprendimas duoti sutikimą

priimamas atsižvelgiant į priežiūros institucijos teisės aktuose nustatytus sisteminės rizikos lygio vertinimo kriterijus, pagal kuriuos, be kitų, įvertinamas sandoryje dalyvaujančių bankų turto ir kapitalo dydis, pertvarkymo galimybės, finansinis susietumas ir svarba, bankų teikiamų paslaugų pakeičiamumas. Pagal Bankų įstatymo 24 straipsnio 1 dalies nuostatas asmuo arba kartu veikiantys asmenys, nusprendę įsigyti banko kvalifikuotąjį įstatinio kapitalo ir (arba) balsavimo teisių dalį arba ją padidinti tiek, kad turima banko kvalifikuotoji įstatinio kapitalo ir (arba) balsavimo teisių dalis pasiektų arba viršytų Bankų įstatyme nustatytas ribas, privalo apie tai raštu pranešti priežiūros institucijai ir nurodyti ketinamos įsigyti banko kvalifikuotosios įstatinio kapitalo ir (arba) balsavimo teisių dalies dydį, taip pat pateikti Bankų įstatyme nurodytus dokumentus ir duomenis. Pagal Bankų įstatymo 25 straipsnio 9 dalies nuostatas priežiūros institucija gali užtikrinti, kad dėl susijungimo nesusiformuotų per didelę su koncentracija susijusi sisteminė rizika tik tada, kai remiantis šio straipsnio 8 dalyje nustatytais kriterijais tam yra tinkamas pagrindas arba kai įsigyjančio asmens pateikta informacija yra neišsami. Pažymėtina, kad minėtoje 8 dalyje nurodyti kriterijai yra susiję su įsigyjančio asmens reputacija, patirtimi, finansiniu patikimumu, bet ne su sisteminės rizikos lygio vertinimu. Dėl šios priežasties, nepaisant to, kad įgyjant banko kontrolę privalo būti kreipiamasi į priežiūros instituciją, priežiūros institucija neturi galimybės užtikrinti, kad dėl susijungimo nesusiformuotų per didelę su koncentracija susijusi sisteminė rizika.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projektu siekiama nustatyti priemones, kurios prisidėtų prie sisteminės rizikos, kylančios dėl didelės koncentracijos Lietuvos bankų sektoriuje, mažinimo. Šiuo tikslu siūloma galiojantį Bankų įstatymą papildyti nauju 77¹ straipsniu, kuriuo Lietuvos bankui, be kita ko, turinčiam Lietuvos banko įstatymu nustatytus įgaliojimus makroprudencinės priežiūros srityje, būtų suteikta teisė vertinti susijungimo sandorius atsižvelgiant į jų keliamą sisteminę riziką ir priimti sprendimą dėl sutikimo išdavimo.

Pagal galiojančio Bankų įstatymo 24 ir 25 straipsnius, kuriais įgyvendinamos 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/36/ES dėl galimybės verstis kredito įstaigų veikla ir dėl riziką ribojančios kredito įstaigų ir investicinių įmonių priežiūros, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2002/87/EB ir panaikinamos direktyvos 2006/48/EB bei 2006/49/EB (toliau – Direktyva) nuostatos, sprendimą dėl neprieštaravimo siūlomam kvalifikuotosios įstatinio kapitalo dalies įsigijimui priima priežiūros institucija, vertindama įsigijimą pagal Direktyvoje nustatytą baigtinį kriterijų sąrašą. Pažymėtina, kad sisteminės rizikos vertinimas nėra įtrauktas į Direktyvoje nustatytą vertinimo kriterijų sąrašą. Sprendimą dėl neprieštaravimo siūlomam įsigijimui priima Europos Centrinis Bankas, įgyvendindamas riziką ribojančią priežiūrą.

Atsižvelgiant į tai, kad galiojančio Bankų įstatymo 24 ir 25 straipsniuose nėra nustatyta kriterijų, pagal kuriuos būtų vertinama sisteminė rizika, Įstatymo projektu siūloma atskirti sandorių, galinčių daryti įtaką sisteminei rizikai, vertinimo procesą nuo vertinimo pagal Bankų įstatymo 24 ir 25 straipsnius proceso. Procesų atskyrimui, be kita ko, turėjo įtakos skirtingi vertinimo kriterijai ir siekami tikslai bei skirtingos institucijų kompetencijos riziką ribojančios priežiūros ir makroprudencinės priežiūros srityse. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad už makroprudencinių priemonių taikymą pagal kompetenciją yra atsakingas Lietuvos bankas.

Siekiant suteikti teisinio aiškumo dėl Bankų įstatymo 24 ir 25 straipsnių pagrindu priimamo sprendimo neprieštarauti ketinamam įsigijimui ir Įstatymo projektu siūlomo naujo 77¹ straipsnio pagrindu išduodamo sutikimo leisti sudaryti sandorį, galintį daryti įtaką sisteminei rizikai, tarpusavio santykio, pažymėtina, kad abu Priežiūros institucijos priimti sprendimai nedaro įtakos vienas kito priėmimui, nes abu sprendimai priimami, remiantis skirtingais pagrindais ir vertinimo kriterijais. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad reikalavimo gauti Bankų įstatymo 24 ir 25 straipsnių pagrindu priimamą priežiūros institucijos sprendimą neprieštarauti ketinamam įsigijimui nepaisymas nedaro sandorio negaliojančio, tačiau atsiranda Bankų įstatymo 24 straipsnio 4 dalies ir 72 ir 73 straipsniuose nustatytos pasekmės, o reikalavimo gauti Įstatymo projektu siūlomo naujo

77¹ straipsnio pagrindu išduodamą sutikimą nepaisymas daro sandorį, galintį daryti įtaką sisteminei rizikai, niekinį. Tai reiškia, kad vykstant banko kvalifikuotosios įstatinio kapitalo ir (arba) balsavimo teisių dalies įsigijimui, įsigyjantis bankas turės gauti du sutikimus – numatytą pagal Bankų įstatymo 24–25 straipsnius ir pagal Įstatymo projektu siūlomą naują 77¹ straipsnį.

Taip pat, atsižvelgiant į tai, kad pagal Bankų įstatymo 78 straipsnio 1 dalies nuostatas bankai reorganizuojami pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso ir Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymą, siekiant suvienodinti teisės aktuose vartojamas formuluotes, keičiamos ir Bankų įstatymo 81 straipsnio 3 dalies 1 ir 3 punktų nuostatos.

Įstatymo projekto įsigaliojimas yra numatytas 2020 m. liepos 1 d., siekiant kuo anksčiau sudaryti galimybę priežiūros institucijai riboti sisteminės rizikos lygį bankų sistemoje Įstatymo projekte nurodytais bankų koncentracijos didėjimo atvejais, kartu skatinant konkurencijos didėjimą bei užtikrinant finansinį stabilumą. Pažymėtina, kad Įstatymo projekte numatyta, jog šio Įstatymo projekto nuostatos bus taikomos bankams, kurie sprendimus dėl banko reorganizavimo jungimo būdu, reikšmingos banko turto dalies įsigijimo (banko turto dalis bankų sistemoje padidės daugiau negu 1 procentiniu punktu) ir kvalifikuotosios įstatinio kapitalo ir (arba) balsavimo teisių dalies įsigijimo priėmė nuo šio Įstatymo projekto įsigaliojimo dienos.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymo projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas Įstatymo projektas neturės įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priimtas Įstatymo projektas galėtų teigiamai paveikti bankų sektorių, nes įgyvendinus Bankų įstatymo pakeitimus būtų užtikrintas finansų sektoriaus stabilumas, taip sukuriant palankesnes sąlygas finansinių įstaigų plėtrai ir naujų finansų įstaigų įžengimui į Lietuvos finansų sektorių.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymo projektą, kitų galiojančių įstatymų keisti nereikės.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projekte sąvokos neapibrėžiamos.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos teisės normas bei Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudenciją.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų parengti, šių aktų metmenys

Įstatymo projektui įgyvendinti iki 2020 m. balandžio 1 d. bus pakeistas Lietuvos banko valdybos 1999 m. gegužės 13 d. nutarimas Nr. 63 „Dėl sisteminės rizikos lygio bankų sektoriuje vertinimo“. Šio nutarimo nuostatos bus pakeistos atnaujinant sisteminės rizikos lygio vertinimo metodiką ir kriterijus, pagal kuriuos, be kitų, įvertinamas sandoryje dalyvaujančių bankų turto ir kapitalo dydis, koncentracijos bankų sistemoje lygis, finansinis susietumas ir svarba, bankų teikiamų paslaugų pakeičiamumas.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymo projekto įgyvendinimas neturės įtakos valstybės biudžeto išlaidoms.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai: „koncentracija“, „priežiūros institucija“, „sutikimas“, „sisteminės rizikos lygio vertinimas“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.

2014-12-19